

Калініченко Михайло Михайлович, к

андидат філологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник Рівненського відділення Львівського НДІСЕ, Рівненське відділення Львівського НДІСЕ, 33062, м. Рівне, вул. Небесної Сотні, 8, тел.: 067-45-8542, e-mail: kalian.ua1980@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

Струк Іван Олексійович,

завідувач лабораторії дослідження об'єктів інформаційних технологій та інтелектуальної власності Львівського НДІСЕ, Львівський НДІСЕ, 79024, м. Львів, вул. Липинського, 54, тел.: (032) 231-76-13, e-mail: park_i@ukr.net <https://orcid.org/0000-0003-1993-6047>

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА (ДОСВІД ЗАКОРДОННИХ ФАХІВЦІВ)

Анотація. У представленій статті розглянуті деякі з ключових принципів аналізу внутрішнього простору приміщень як об'єктів авторського права, які широко застосовуються в експертній практиці фахівців Сполучених Штатів Америки, Великобританії, й країн Європейського союзу. Розробники дизайнів інтер'єрів в процесі свідомої творчості проектують та увиразнюють в матеріальній формі неповторні художні образи найрізноманітніших приміщень та їхніх декоративних елементів. Важко назвати це суто технічною працею, адже створені за індивідуальними замовленнями оригінальні дизайни приміщень наділені очевидними мистецькими якостями. Отже, як вважає більшість закордонних фахівців, самобутній дизайн інтер'єрів – оформлення внутрішнього простору будівель в цілому та його оригінальні складові елементи, із перспективи захисту об'єктів інтелектуальної власності визнається твором, в той час як розробники таких дизайнів наділені не меншими правами ніж художники та скульптори. Разом з тим, подібні уявлення щодо правової сутності дизайну інтер'єрів як об'єктів інтелектуальної власності виявилися напрочуд складними для практичної імплементації (особливо в контексті захисту авторських прав) з огляду на значну кількість порушень в сфері захисту цієї категорії творів. Отже, у даній розвідці розглянуто ідентифікаційні особливості та характеристики оригінальності інтер'єрів як творів дизайну, які необхідні для належної оцінки фактів використання, а також використання цієї категорії творів шляхом відтворення. Подальші дослідження в цій галузі повинні проводитися на рівнях вивчення та систематизації науково-методичних засобів порівняння дизайнерських робіт з об'єктами авторського права у випадках порушення прав, які відбулися внаслідок несанкціонованого відтворення та відтворення шляхом обробки. Ми також вважаємо за доцільне поєднувати аналітичні інструменти з інших областей судової експертизи (наприклад, методи дослідження творів образотворчого мистецтва та фотографічних робіт) із тими, які існують у галузі експертних досліджень дизайну інтер'єру.

Ключові слова: дизайн інтер'єру, інтелектуальна власність, судова експертиза.

Kalinichenko Mykhailo Mykhailovych,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Rivne Branch of the Lviv Research Institute of Forensic Science, Rivne Branch of the Lviv Research Institute of Forensic Science, 33062, Rivne, Nebesna Sotnia str., 8., tel.067-45-8542, email: kalina.ua1980@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

Struk Ivan Oleksiyovych,

Head of the Laboratory for Research of Information Technologies and Intellectual Property of the Lviv Research Institute of Forensic Science, Lviv Research Institute of Forensic Science, Lviv, Lypynskogo str, 54, 79024, tel.(032) 231-76-13, email: park_i@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-1993-6047>

EXPERTISE OF INTERIOR DESIGNS AS OBJECTS OF COPYRIGHT (INTERNATIONAL EXPERIENCE)

Abstract. Reviewed in the presented article some from the key principles of the analysis of the interior space of premises as copyright objects, which are widely used in expert practice by specialists from the United States of America, Great Britain, and European Union countries. Developers of interior design in the process of conscious creativity design and emphasize in a material form the unique artistic images of the premises and their decorative elements. Original room designs are endowed with obvious artistic qualities that are created by individual orders and it is difficult to call it a purely technical work. So, according to most foreign experts, the original interior design is the design of the internal space of buildings as a whole and its original constituent element, with the prospect of protecting intellectual property, is recognized as a work of art. Although at the same time, the developers of such designs are endowed with no less rights than artists and sculptors. At the same time, such ideas about the legal essence of interior design as objects of intellectual property were surprisingly difficult for practical implementation (especially in the context of copyright protection). Which takes into account a significant number of violations in the field of protection of this category of works. So, this study examined the identification features and characteristics of the originality of interiors as works of design, which are necessary for a proper assessment of the facts of use, as well as the use of this category of works by reproduction.

Further research in this area should be carried out at the levels of study and systematization of scientific and methodological means of comparing design work with copyright in cases of violation of rights that occurred as a result of unauthorized reproduction and reproduction by processing. We also consider it appropriate to combine analytical tools from other areas of forensic science (for example, methods of researching work of fine art and photographic work) with those that exist in the field of interior design expert research.

Keywords: interior design, intellectual property, judicial expertise.

Постановка питання в загальному вигляді. Розробники дизайнів інтер'єрів в процесі свідомої творчості проектують та увиразнюють в матеріальній формі неповторні художні образи найрізноманітніших приміщень та їхніх декоративних елементів. Важко назвати це суто технічною працею, що не потребує творчої праці, адже створені за індивідуальними замовленнями оригінальні дизайни приміщень наділені очевидними мистецькими якостями.

Таким чином, як вважає більшість закордонних фахівців, самобутній дизайн інтер'єрів — оформлення внутрішнього простору будівель в цілому та його оригінальні складові елементи, із перспективи захисту об'єктів інтелектуальної власності визнається твором, в той час як розробники таких дизайнів наділені не меншими правами ніж художники та скульптори [див. 1]. Разом з тим, подібні уявлення щодо правової сутності дизайну інтер'єрів як об'єктів інтелектуальної власності виявилися напрочуд складними для практичної імплементації (особливо в контексті захисту авторських прав) з огляду на значну кількість порушень в сфері захисту цієї категорії творів.

Складається враження, що чимало осіб в усьому світі (до числа яких, для прикладу, належить замовники та колеги-дизайнери, котрі вільно перероблюють, відтворюють та використовують оригінальні твори дизайну, або ж їхні істотні елементи, а також користувачі соціальних медіа, котрі розміщують захищені зразки проектів дизайну з метою реклами власних комерційних проектів) щиро переконана у правомірності майже необмеженого використання дизайнів інтер'єрів без отримання жодного дозволу чи ліцензії від авторів або правовласників.

Типовий приклад порушень такого ґатунку — використання фотографіч-

них зображень інтер'єрів з метою реклами власної продукції в соціальних мережах без зазначення авторства. Застосування таких засобів захисту як цифрові “водяні знаки”, QR-коди та ін. дозволяє, певною мірою, захистити зображення творів дизайну інтер'єрів від подібного несанкціонованого використання.

Втім, що робити із такими порушеннями як безпосереднє копіювання або відтворення шляхом мінімальної переробки істотних візуальних ознак творів дизайну, або ж їхніх впізнаваних авторських елементів, котрі, внаслідок своєї високої якості та оригінальності можуть використовуватися як самостійні твори? Як свідчить закордонна судова практика, нерідко такі порушення виникають після замовлення попереднього (зазвичай безкоштовного, суто для ознайомлення) проекту дизайну інтер'єру, котрий в подальшому використовується як основа (в багатьох випадках — як технічний план без жодних, значущих в контексті авторського права, візуальних змін) для створення певного об'єкта, в той час як автор дизайну не отримує ані належної винагороди, ані визнання. Існує й багато інших шляхів порушення.

Варто зазначити, що найбільш ефективним засобом активного захисту дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права є, поза сумнівом, судові позови із вимогою матеріальної компенсації. В цьому випадку, провідна роль в процесі доведення фактів порушення прав відводиться професіоналам судової експертизи.

Необхідно акцентувати, що експертизи таких об'єктів авторського права як дизайн інтер'єрів в нашій країні на даний час належать до числа тих справді рідкісних досліджень, що трапляються далеко не кожен рік. Втім, у переважній більшості випадків

експертизи інтер'єрів приміщень є дослідженнями високого рівня складності, їхнє проведення вимагає значних витрат часу на ознайомлення та аналіз численних фотографічних матеріалів, будівельних планів, схем і креслень.

Як наслідок, вартість проведення подібних досліджень може компенсувати усі витрати, необхідні для відповідного підготовки науково-методичного інструментарію. Водночас, з огляду на відсутність офіційної методики дослідження дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права, фахівці, які вже зустрічалися із дослідженнями дизайнів внутрішнього простору приміщень як об'єктів авторського права, змушені щоразу витрачати час та зусилля на пошуки тих науково-методичних засобів та фахової довідкової літератури, які потрібні для проведення дослідження. Певна річ, досвід закордонних фахівців в цьому випадку становить чимало практичну цінність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З огляду на порівняну новизну теми публікації слід зазначити, що в середовищі фахівців з інтелектуальної власності тема дослідження об'єктів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права все ще залишається на маргінесах наукових інтересів. Разом з тим, серед закордонних спеціалістів вже існує ряд професійних довідкових публікацій, присвячених даній темі. Серед них необхідно зазначити розвідки «Architecture and copyright: a quick survey of the law» А.Адріана; «A New Remedy for Copyright Infringement» А.Арнольда; довідник «Conditions of Engagement» для інженерів та дизайнерів приміщень колективу авторів з «Association of Consulting Engineers»; «Case Comment – United States: copyright – copyright infringement for architectural works» Б.Дейтца; «It's mine, not yours: Intellectual Copyright, Construction

Law» П.Ньюмана, Copyright Issues on the Protection of Architectural Works and Designs П. Манн й Дж.Денонкоурт та ряд інших.

Окремо зауважимо, що публікації за темою дослідження дизайну інтер'єрів приміщень як об'єктів авторського права навіть у середовищі закордонних фахівців Сполучених Штатів, Великобританії та Європейського союзу належить до числа тих наукових напрямків, які, так би мовити, все ще перебувають в процесі становлення на рівнях теорії й практики проведення судових експертиз.

Таким чином, **загальна мета** й завдання статті – розглянути та деталізувати деякі з основних методів дослідження фактів порушення авторських прав на дизайн інтер'єрів, які застосовуються іноземними фахівцями судової експертизи у сфері захисту об'єктів авторського права.

Викладення основного матеріалу. Оглядове вивчення оприлюднений результатів дослідження обраної теми публікації дозволило виділити декілька основних змістових концептів, які становлять наукову цінність для українських спеціалістів судової експертизи.

Європейські та північноамериканські фахівці загалом сходяться на думці, що національне законодавство у царині інтелектуальної власності все ще має чимало серйозних недоліків в контексті юридичного захисту прав авторів дизайну інтер'єрів приміщень.

Як наслідок, експерти наголошують на важливості врахування специфічних відмінностей між оригінальністю елементів дизайну інтер'єрів (наділених не лише естетичними, але й функціональними атрибутами й технічними параметрами) та інших творів мистецтва.

Зокрема, будівельні плани, ескізи, креслення та інша проектна докумен-

тація (вже створених у матеріальній формі приміщень, або ж лише спроектованих), на переконання експертів не завжди мають помітної візуальної оригінальності (на відміну від ескізів картин), але вони все одно визнаються творами, а їхнє використання під час будівництва, ремонту, чи реконструкції кваліфікується як відтворення (відтворення шляхом переробки) твору. Високий рівень оригінальності в таких випадках (на відміну від досліджень скульптурних творів, або ж творів образотворчого мистецтва) не має вирішального значення для експертів.

Наявність вищеназваних проектних будівельних документів також дозволяє спеціалістам ідентифікувати два основних способи використання творів дизайну інтер'єрів: використання шляхом відтворення із мінімальними відмінностями (або ж відтворення питомих ознак дизайну, наявних у проектній документації, шляхом переробки проекту цього дизайну із його подальшим будівництвом, ремонтом, реконструкцією та ін.), а також використання вже реалізованого у матеріальній формі об'єкту дизайну інтер'єру шляхом його відтворення та / або переробки (із можливою зміною певних елементів, матеріалів та ін.).

На думку фахівців, котрі покладаються на базові принципи вже існуючих методик, в процесі проведення експертизи важливо встановити наявність «причинного зв'язку» (у перекладі з англ. «*casual connection*») між порівнюваними творами [2, с. 526]. Іншими словами, однієї з ключових задач дослідження є визначення того, чи є дизайн певного приміщення основним (або ж єдиним) джерелом іншого твору дизайну. Відсутність такого зв'язку може свідчити про можливість випадкового збігу обставин та незалежної творчої роботи двох авторів, які, для прикладу, надихалися одними й тими

ж зразками класичного дизайну, але не мали безпосередніх творчих контактів. Цей аспект є особливо значущим у царинах експертних досліджень не лише інтер'єрів приміщень, але й інших категорій творів архітектури, адже митці можуть побачити певний відомий дизайн та суто підсвідомо звертатися до нього у власній творчості, не маючи на меті вчинити порушення.

Другою обставиною, на якій зосереджуються експерти, є визначення так званої «істотної подібності» (у перекладі з англ. «*substantial similarity*») порівнюваних творів дизайну інтер'єрів [3, с. 689]. Для визначення рівня цієї подібності використовується вже відомий українським фахівцям «*тест на визначення істотної подібності*», котрий ґрунтується на визначенні орієнтовних (із високою імовірністю) реакції на два твори дизайну пересічних споживачів в контексті характеристики візуальної подібності досліджуваних творів.

Зауважимо, що досить часто зовнішній вигляд дизайну інтер'єрів не має експресивної оригінальності, хоча розробники все ж додають певні оригінальні елементи до фінального варіанту конструкції. У таких випадках яххівці наголошують на тому, що під час проведення експертного дослідження доцільно зважати на те, що ці оригінальні складові як частини, котрі можуть використовуватися самостійно, також можуть бути використані шляхом відтворення, а отже на це потрібно вказувати у висновках.

Окремої уваги потребує й вже згаданий концепт експертних досліджень фактів відтворення шляхом переробки із урахування істотної подібності порівнюваних творів. У випадку дослідження матеріалів справи, що можуть свідчити про використання певного дизайну інтер'єрів шляхом переробки

в інший твір, акцентують необхідність застосування нижчих, або ж слабших критеріїв оцінки оригінальності з огляду функціональну сутність інтер'єрів та наявність у їхній візуальній системі складових таких елементів, що не підлягають захисту авторського права. До числа цих елементів та їхніх комбінацій відносять, серед інших, вікна, двері, та інші статичні елементи конструкції (стіни, стеля, підлога тощо) [4, с. 8]. Водночас, наявність помітних індивідуалізованих стилістичних атрибутів цих елементів, з огляду на описану вище потребу пом'якшення стандартів оцінки дизайну інтер'єрів в сенсі їхньої виразної оригінальності, все ж дозволяє експертам брати їх до уваги в процесі порівняльного дослідження. Фахівці також наголошують на тому, що такі поняття як відтворення та переробка творів дизайну інтер'єрів поширюється не лише на твору дизайну в цілому та їхні оригінальні елементи, що можуть використовуватися самостійно, але й на такі атрибути творів як елементи індивідуального авторського стилю, й втілені у матеріальній формі самобутні концепції. Втім, доведення таких порушень потребує від експертів особливо ретельного вивчення матеріалів справи та неабиякої аналітичної майстерності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У представленому матеріалі були оглядово подані деякі з ключових принципів аналізу інтер'єрів як об'єктів авторського права у експертній практиці фахівців судової експертизи США, Великобританії та країн Європейського союзу. Подальші дослідження у цьому напрямку мають бути проведені на рівнях вивчення та систематизації науково-методичних засобів порівняння творів дизайну як об'єктів авторського права у справах щодо порушень, котрі відбулися внаслідок несанкціоно-

ваного відтворення та відтворення шляхом переробки. Також вважаємо за доцільне поєднувати аналітичний інструментарій з інших сфер судової експертизи (як то дослідження творів образотворчого мистецтва й фотографічних творів) із тими напрацюваннями, котрі існують у сфері досліджень інтер'єрів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Association of Consulting Engineers – Conditions of Engagement, edited (2008) електронний ресурс; URL: <https://www.acenet.co.uk/media/2008/ace-agreements-faqs.pdf>
2. A.Adrian. Architecture and copyright: a quick survey of the law // Journal of Intellectual Property Law and Practice, 3(8), 2008. P. 524-529.
3. A.Arnold. A New Remedy for Copyright Infringement // 12 EIPR, 2007, p.689-634.
4. P.Newman. It's mine, not yours: Intellectual Copyright, Construction Law // Cons. Law 14, 1 July, 2002, p.6-13.

REFERENCES:

---

1. Association of Consulting Engineers – Conditions of Engagement, edited (2008). Electronic resource; URL: <https://www.acenet.co.uk/media/2008/ace-agreements-faqs.pdf>
2. A.Adrian. Architecture and copyright: a quick survey of the law // Journal of Intellectual Property Law and Practice, 3(8), 2008. P. 524-529.
3. A.Arnold. A New Remedy for Copyright Infringement // 12 EIPR, 2007, p.689-634.
4. P.Newman. It's mine, not yours: Intellectual Copyright, Construction Law // Cons. Law 14, 1 July, 2002, p.6-13.